

Dlhokrčky (Raphidioptera) ostrova Kopáč (Bratislava)

Ľubomír VIDLIČKA

Ústav zoológie SAV, Dúbravská cesta 9, 845 06 Bratislava

e-mail: lubomir.vidlicka@savba.sk

Úvod

Dlhokrčky (Raphidioptera) sú veľmi malá skupina hmyzu (okolo 200 druhov, 2 čeľade) rozšírená hlavne v palearktiskej oblasti (Európa, Ázia), menej v holoarktiskej oblasti (len na západe USA) a okrajovo v orientálnej oblasti. Larvy aj dospelce sú suchozemskými predátormi. Larvy väčšiny druhov žijú pod kôrou stromov a krov, zriedkavo aj na povrchu pôdy a v skalných puklinách. Imága sú charakteristické predĺženou predohrudou (od toho je odvodený slovenský názov). Je to malý až stredne veľký hmyz, v rozpätí krídiel dosahujú 1-4 cm.

Zo Slovenska je doteraz známych len 9 druhov z 2 čeľadí (ZELENÝ, 1977). Zo susednej Moravy je známych 10 druhov. Druh *Parainocellia braueri* (ALBARDA, 1891) zistený na južnej Morave (CHLÁDEK, ZELENÝ, 1995; ŠEVČÍK, 1997) sa pravdepodobne tiež vyskytuje na juhu Slovenska.

Výskum dlhokrčiek nebol doteraz na Slovensku systematicky robený. Prvé konkrétne údaje prináša MOCSÁRY (1899) vo Fauna regni Hungariae. Zo Slovenska uvádza 4 druhy (*Raphidia notata*, *Raphidia ophiopsis*, *Raphidia flavipes* a *Raphidia xanthostigma*). PONGRÁCZ (1914) uvádza z územia Slovenska už 7 druhov (doplnil *Raphidia major*, *Raphidia ratzeburgi* a *Inocellia crassicornis*). Posledné dva druhy doplnili BARTOŠ (1967) (*A. nigricollis*) a ZELENÝ (1977) (*Raphidia cognata* = *confinis*). BARTOŠ (1965) opísal zo Slovenska (z Lozorna na západnom Slovensku) dokonca nový druh dlhokrčky *Raphidia barbata*, ale ten bol o pár rokov synonymizovaný s druhom *Raphidia ophiopsis* LINNAEUS, 1758, ktorý je veľmi variabilný (ZELENÝ, 1969). Z okolia Bratislavy sú z literatúry známe iba dva druhy - *Raphidia flavipes* z Bratislavy a *Raphidia major* zo Sv. Jura (BALTHASAR, 1938).

Dlhokrčky sú výskytom viazané na územia porastené stromami alebo krami, lebo tu nachádzajú zdroj obživy. Nikdy sa nevyskytujú vo väčších počtoch. Do Malaiseho pasce sa preto tiež lovia iba sporadicky.

Sledované územie

Výskum bol robený na ostrove Kopáč ležiacom v katastri Podunajských Biskupíc neďaleko rafinérie Slovnaft. Centrálna časť ostrova má stepný až lesostepný charakter. Okrajové časti sú porastené lužným lesom.

Materiál a metodika

Výskum sme uskutočnili v rokoch 2005-2006 pomocou Malaiseho pascií. V prvom roku bola pasca umiestnená neďaleko horárne v husto zarostenej okrajovej oblasti v západnej časti sledovaného územia. Druhý rok výskumu boli dve pasce umiestnené na okraji centrálnej oblasti v časti porostenej krami. Odber boli vykonávané približne v 7-dňových intervaloch. Materiál bol fixovaný v 70 % etanole a uložený na Ústave zoológie SAV.

Jednotlivé druhy boli determinované podľa práce ASPÖCKA a kol. (1980) a nomenklatúra bola použitá podľa ASPÖCKA a kol. (2001).

Výsledky a diskusia

Celkovo bolo v rokoch 2005-2006 na území ostrova Kopáč chytených 13 jedincov dlhokrčiek prináležiacich do 5 druhov (tabuľka 1), čo predstavuje takmer 56 % na Slovensku známych druhov. Zaujímavý je výskyt odlišných druhov v lesno-krovinnom a lesostepnom biotope, ale tento úkaz mohlo spôsobiť aj malé množstvo chytených jedincov. V lesno-krovinnom spoločenstve (pri horárni) dominoval druh *Dichrostima flavipes*, ktorý patrí k najhojnejším a najviac rozšíreným na území Slovenska. Pozoruhodný je nález vzácného druhu *Phaeostigma (Magnoraphidia) major*, známeho u nás len z niekoľkých lokalít. PONGRÁC (1914) ho uvádza z Trenčína a Slavnice. Oba tieto druhy uvádza z okolia Bratislavy BALTHASAR (1938). Vyskytuje sa v listnatých lesoch. V lesostepnej časti ostrova Kopáč bol hojnejšie zastúpený druh *Xanthostigma xanthostigma*, ktorého larvy žijú pod kôrov listnatých aj ihličnatých stromov. Na Slovensku veľmi zriedkavý druh *Subilla confinis* tu bol zaznamenaný v polovici júla 2006 v 3 exemplároch. Z literatúry je známy výskyt tohto druhu z Bielych Karpát z lokality Rudiny (DEVÁN, 2002).

Tabuľka 1. Systematický prehľad dlhokrčiek (Raphidioptera) zistených v rokoch 2005-2006 na lokalite ostrov Kopáč

	2005	2006
	les	lesostep
Raphidioptera		
Raphidiidae LATREILLE, 1810		
<i>Xanthostigma xanthostigma</i> (SCHUMMEL, 1832)		+
<i>Venustoraphidia nigricollis</i> (ALBARDA, 1891)	+	
<i>Dichrostima flavipes</i> (STEIN, 1863)	+	
<i>Subilla confinis</i> (STEPHENS, 1836)		+
(prv <i>cognata</i> RAMBUR, 1842)		
<i>Phaeostigma major</i> (BURMEISTER, 1839)	+	

Súhrn

Počas výskumu v rokoch 2005-2006 bol na ostrove Kopáč zistený výskyt 5 druhov dlhokrčiek (Raphidioptera) z čeľade Raphidiidae. Napriek malému počtu chytených jedincov je druhové spektrum relatívne veľmi bohaté (celkovo je zo Slovenska známych 9 druhov z dvoch čeľadí) - takmer 56 % druhov. Zaujímavý je hlavne hojnejší výskyt zriedkavého druhu *Subilla confinis* v lesno-krovinnom biotope a ojedinelý nález vzácného druhu *Phaeostigma major* v lesostepnej časti rezervácie.

Pod'akovanie

Za finančnú podporu dakujeme grantovej agentúre VEGA (projekt č. 2/6156/27).

Snakeflies (Raphidioptera) of Ostrov Kopáč (Bratislava)

Altogether 5 species from 5 genera and 1 family of snakeflies (Raphidioptera) were recorded during the research of Kopáč island fauna in 2005-2006. The species richness is relatively high - the number of recorded species represent almost 56 % of Slovak snakefly fauna. The higher occurrence of the infrequent species *Subilla confinis* (in forest-bushes biotope) and the finding of the rare species *Phaeostigma major* (in forest-steppe part of reservation) are very interesting.

Literatúra

- ASPÖCK, H., ASPÖCK, U. & HOELZEL, H. 1980. Die Neuropteren Europas. Goecke & Evers, Krefeld. Bd. I 495 pp., Bd. II 355 pp.
- ASPÖCK, H., HÖLZEL, H. & ASPÖCK, U. 2001. Kommentierter Katalog der Neuropterida (Insecta: Raphidioptera, Megaloptera, Neuroptera) der Westpaläarktis. *Denisia* 2: 1-606.
- BALTHASAR, V. 1938. Další příspěvek k entomologickému výskumu Slovenska. *Entomologické listy* 2: 121-128.
- BARTOŠ, E. 1965: Eine neue Kamelhalsfliege aus der ČSSR - *Raphidia barbata* n. sp. (Raphidioptera). *Acta ent. bohemoslov.* 62: 228-232.
- BARTOŠ, E. 1967: Die Raphidiopteren der Entomologischen Abteilung des Naturwissenschaftlichen Museums in Praha. *Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae* 37: 325-345.

- DEVÁN, P. 2002. K poznání hmyzu starých sadů (Contribution to the knowledge of the insect fauna of old orchards). Sborník Přírodovědného klubu v Uh. Hradišti **7**: 207-210.
- CHLÁDEK, F., ZELENÝ, J. 1995. Raphidioptera. In: ROZKOŠNÝ R. & VAŇHARA J. (eds.) Terrestrial Invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO, II. Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biol. **93**: 217-219.
- MOCSÁRY, A. 1899. Ordo Neuroptera, p. 33-44. In: Fauna regni Hungariae. III. Arthropoda. (Editio separata), Budapest.
- PONGRÁCZ, S. 1914. Magyarország Neuropteroidái. Rovartani Lapok **21**: 109-155.
- ŠEVČÍK, J. 1997. New and interesting records of Neuroptera and Raphidioptera from Moravia and the Czech part of Silesia. Klapalekiana **33**: 75-82.
- ZELENÝ, J. 1969. Variability in the species *Raphidia ophiopsis* Linnaeus, and *Agulla xanthostigma* (Schummel) (Raphidioptera). Acta Entomologica Bohemoslovaca **66**: 15-38.
- ZELENÝ, J. 1977. Raphidioptera. p. 127. In: DLABOLA, J. (ed.) Check list 1 - Enumeratio Insectorum Bohemoslovakiae. Acta Faunistica Entomologica Musei Nationalis Pragae **15**, Supplementum 4. 160 pp.

Dlhokrčky patria medzi dravý hmyz. *Dichrostima flavipes* práve požiera svoju korisť. (Foto M. Kozánek)